

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie

Karel Drábek

Nedožitě pětasedmdesátiny prof. Františka Vyčichla

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie, Vol. 25 (1980), No. 5, 285--287

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/139797>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 1980

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

NEDOŽITÉ PĚTASEDMDESÁTINY
PROF. FRANTIŠKA VYČICHLA

Vzpomínáme-li v letošním roce nedožítých sedmdesátýchpátých narozenin prof. RNDr. Františka Vyčichla, doktora fyzikálně matematických věd a řádného profesora matematiky na bývalé fakultě inženýrského stavitelství ČVUT v Praze, uvědomujeme si zároveň znovu veškeré jeho životní snažení, které bylo cele věnováno vědě, školství a celé naší veřejnosti.

František Vyčichlo se narodil 22. 4. 1905 v Pardubicích. Během jeho studií na pardubické reálce (1916—1923) mu zemřel otec a od té doby se s matkou staral o své sourozence. Po maturitě s vyznamenáním se zapsal od zimního semestru 1923/24 na přírodovědeckou fakultu Univerzity Karlovy v Praze s (prvotním) úmyslem stát se profesorem matematiky a deskriptivní geometrie na střední škole. Podle tehdejší možnosti byl zapsán také na Vysoké škole speciálních nauk při ČVUT, kde absolvoval dvouletý kurs pro kandidáty učitelství matematiky a deskriptivní geometrie. Zde se také seznámil blíže s prof. Kloboučkem, svým pozdějším představeným, a s prof. Kadeřávkem, který se stal jeho velmi dobrým otcovským přítelem. Po celou dobu svých vysokoškolských studií bydlel v Hlávkově

studentské koleji — v koleji chudých vysokoškoláků. Tu poznal obtížnou pedagogickou práci při doučování slabých a slabších středoškolských studentů. Odtud také pramenil jeho hluboký sociální zájem o pomoc nemajetným studentům matematiky a deskriptivní geometrie, kterým po svém dostudování pomáhal všemi jemu dostupnými možnostmi při finančním zabezpečování jejich vlastního studia. Státní zkoušky ze svých zvolených předmětů vykonal 22. 6. 1928 (z deskriptivní geometrie u prof. Jana Sobotky vypracoval velmi pěknou státní domácí práci *Strikční křivka na plochách sborcených, konstrukce a vlastnosti*), čímž dosáhl aprobace pro jejich vyučování na středních školách. Na základě disertační práce *Kleinův souřadný systém v přímkové geometrii a jeho souvislost s Kummerovou plochou* (posuzovatelé prof. J. Sobotka a B. Bydžovský) a rigorózních zkoušek z geometrie, algebry a geofyziky, byl 6. 12. 1929 prohlášen doktorem přírodních věd (RNDr.).

V letech 1926/27 až 1929/30 působil jako asistent při I. ústavu matematiky (přednosta prof. Josef Klobouček) Vysoké školy inženýrského stavitelství ČVUT v Praze. Ve škol. roce 1929/30 byl na studijním pobytu v Göttingen u prof. Davida Hilberta, kde se účastnil kursu o základech geometrie. Od roku 1930/31 byl profesorem matematiky a deskriptivní geometrie na reálce v Praze-Karlíně, kde vyučoval až do roku 1941/42. Současně však od roku 1928/29 suploval deskriptivní geometrii po doc. dr. Bohumilu Machytkoví (zemřel 12. 10. 1928 v Praze) místo prof. J. Sobotky a později za prof. V. Hlavatého během jeho zahraničních studijních pobytů, zároveň od roku 1928/29 vedl cvičení z deskriptivní geometrie pro kandidáty profesury až do 17. 11. 1939. Ve škol. roce 1937/38 za studijního pobytu ve Florencii (Itálie) studoval geometrii u prof. E. Bortolottiho, diferenciální a integrální rovnice pak u prof. G. Sansoneho; v tamějším semináři přednášel o konformní geometrii. Po návratu se habilitoval 10. 5. 1939 z geometrie na Vysoké škole inženýrského stavitelství ČVUT a 15. 6. 1939 z matematiky (geometrie) na přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy. Ve škol. roce 1939/40 zahájil své docentské přednášky „Základy tenzorového počtu (diferenciální geometrie) s technickými aplikacemi“ (2 hod. v obou semestrech), zároveň byl pověřen na Vysoké škole inženýrského stavitelství suplováním kursovních před-

nášek z matematiky po prof. Kloboučkovi, který odešel ze zdravotních důvodů do výslužby (ve škol. roce 1938/39 měl 1. ročník, v roce 1939/40 2. ročník). Uzavření českých vysokých škol okupanty v Akci 17. listopad 1939 přerušilo však na celou dobu války tuto jeho úspěšně zahájenou vysokoškolskou činnost. Od škol. roku 1942/43 přednášel deskriptivní geometrii se zaměřením k perspektivě na umělecko-průmyslové škole v Praze a od 1. 11. 1944 vedl po svém přidělení k Památkovému úřadu skupinu studentů této školy, se kterou opatroval plány chrámových památek pro případnou možnost obnovy po zničení válečnými událostmi.

Již během okupace se účastnil prací spojených s přípravou na znovuootevření českých vysokých škol tak, že již od 9. 5. 1945 bylo možno urychleně zařídit dislokaci pro jednotlivé školy a provést taková opatření, že již od 1. 6. 1945 byla opět zahájena výuka na ČVUT. Pro hladký průběh příprav a následného pedagogického procesu měl již v té době zajištěny nové asistenty pro matematiku a deskriptivní geometrii, popř. i suplenty kursovních přednášek z řad profesorů středních škol. V této době začal také společně se svými spolupracovníky budovat matematickou knihovnu všech ústavů matematiky a obou ústavů deskriptivní geometrie na ČVUT, nejdříve zejména ze zbytků jejich bývalých knihoven, které často byly rozptýlené po celé Praze. Plným právem nese dnes tato knihovna jeho jméno. Z bývalé místnosti budovy Na bojišti 3, Praha 2, kde téměř 20 let také byly situovány všechny matematické ústavy i oba ústavy deskriptivní geometrie, byla Vyčichlova matematická knihovna přestěhována na Karlovo nám. 13, do budovy tzv. staré techniky. Její bohatý knižní fond slouží nejen všem pracovníkům na ČVUT, ale i mnoha dalším z teoretických i praktických výzkumných ústavů.

Prof. Vyčichlo v době svého působení na karlínské reálce dobře poznal potřeby středoškolských studentů v matematice a deskriptivní geometrii. Tyto poznatky uplatnil jednak při práci na přepracování dosavadních středoškolských učebnic a sbírky příkladů z matematiky, později při spoluautorství (s prof. J. Kounovským) v knize *Deskriptivní geometrie* (která v prvním vydání má v titulu ještě „pro samouky“) a po roce 1948 v kolektivu autorů učebnic *Deskriptivní geometrie pro I.—IV. třídu reálných gymnázií*. Své znalosti uplatnil také v práci re-

formní komise při Jednotě čs. matematiků a fyziků před 2. světovou válkou a po ní ve Výzkumném pedagogickém ústavu J. A. Komenského.

V roce 1946 byl jmenován s účinností od 1. 10. 1945 řádným profesorem matematiky na Vysoké škole inženýrského stavitelství a v důsledku této funkce také přednostou I. ústavu matematiky, na kterém v roce 1926 začala jeho dráha vysokoškolského učitele. Vzhledem k nedostatku kvalifikovaných učitelů přednášel v prvních poválečných letech matematiku a deskriptivní geometrii i na jiných vysokých školách, např. na Vysoké škole architektury a pozemního stavitelství, Akademii výtvarných umění, Vysoké škole umělecko-průmyslové, na přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy aj. Nechyběl ani při zakládání Badatelského ústavu matematického, z něhož vznikl nejdříve Ústřední ústav matematický a pak dnešní Matematický ústav ČSAV. V letech 1950—52 měl jako náměstek ÚÚM na starosti zvlášť styk pracovníků ústavu s praxí. Tuto práci konal současně s vedením tehdy vzniklé katedry matematiky a deskriptivní geometrie při ČVUT, která před svým rozdělením na jednotlivé fakulty měla více než 60 učitelských sil.

Významná byla také jeho všestranná činnost v Jednotě čs. matematiků a fyziků, ve které byl od svých studentských let trvalým členem výboru. Ve válečných letech 1939—45 společně s ředitelem Jednoty M. Valouchem a dalšími udržel její chod. Také zachování odborné knihovny JČMF, která byla v době uzavření vysokých škol v Matematickém ústavu přírodovědecké fakulty U Karlova 3, úzce souvisí s jeho prací pro Jednotu. Jeho jméno jako redaktora publikací vydávaných Jednotou a jejími pozdějšími nástupci je uvedeno zvláště v případě sbírky *Cesta k věděni*. Kromě toho 13 let redigoval matematickou část *Rozhledů matematicko-přírodovědeckých*, dále pak *Časopis pro pěstování matematiky a fyziky* a další. Při obnovení činnosti Jednoty v roce 1956 znovu se stal členem jejího výboru, kde převzal funkci hospodáře.

Prof. Vyčichlo napsal celkem 24 původních prací z geometrie (zejména diferenciální), dále mnoho odborných příspěvků a popularizujících sdělení v *Rozhledech matematicko-přírodovědeckých*. Neméně významná byla jeho recenzní činnost v *Časopise*, v *Naší vědě* a od roku 1945 v *Mathematical Reviews*.

Za vědeckou práci byla mu 29. 2. 1956 udělena vědecká hodnost doktora fyzikálně matematic-

kých věd (Dr.Sc.) a 30. 4. 1956 byl mu propůjčen prezidentem republiky A. Zápotockým Řád práce.

Prof. Vyčichlo si získal nepopíratelné zásluhy o náš kulturní, politický a společenský život. V důsledku nadměrného pracovního zatížení, zvláště po roce 1945, které vyvrcholilo v letech 1950—52, vážně podlomil své ne právě pevné zdraví. Patřil totiž k lidem, kteří neumějí odmítnout další na ně kladené úkoly, neboť i o něm bylo známo, že všechny své práce ve vši vážnosti vždy řádně plnil. Když zemřel 6. 1. 1958 v Praze, byla účast na jeho pohřbu v pražském strašnickém krematoriu důkazem toho, jak jsme si jej všichni vážili nejen jako dobrého člověka, vzácného přítele a nezištného rádce, ale také jako významného vysokoškolského pracovníka, pedagoga a vědce.

Světlá památka prof. F. Vyčichla proto žije i nadále v našich srdcích.

Karel Drábek

Pozn.: Podrobněji zvláště o vědecké práci prof. Vyčichla více např. v článku BABUŠKA I., HAVLIČEK K., NOŽIČKA F.: *Památce prof. RNDr. Františka Vyčichlo*, Časopis pro pěst. matematiky, 83 (1958), str. 374—387.

85 LET PROF. PHDR. JOSEFA KAUCKÉHO

Dne 22. května 1980 se dožil 85 let prof. PhDr. Josef Kaucký. Narodil se v Praze a vystudoval na filozofické fakultě Univerzity Karlovy matematiku a fyziku. Od roku 1921 působil v Brně, napřed na přírodovědecké fakultě univerzity, kde se habilitoval, pak na brněnských středních školách. V roce 1938 byl jmenován profesorem matematiky na Slovenské vysoké škole technické v Košicích, odkud přešel později do Bratislavy. Zde pomáhal tuto školu budovat podobně jako přírodovědeckou fakultu nynější univerzity Komenského. V letech 1946—1958 vychovával technickou inteligenci na Vysoké škole technické v Brně a později na Vojenské technické akademii v Brně. Vynikal jako skvělý přednášeč a výborný metodik, jemuž za svou matematickou přípravu vděčí stovky inženýrů. Jeho nejvýznamnějším dílem vědeckým je kniha *Kombinatorické identity*, kterou napsal během

svého působení v Matematickém ústavu Slovenské akademie věd v letech 1961—1971. Jubilant žije na zaslouženém odpočinku v Brně.

Miroslav Novotný

OSEMDESIATNIK — DOCENT RNDR. JÚLIUS KRMEŠSKÝ

V tomto roku sa dožil vzácných osemdesiatych narodenín v plnej svezosti, pohode a neubývajúcom pracovnom eláne náš známy vysokoškolský učiteľ docent RNDr. Július Krmešký.

Narodil sa 10. apríla 1900 v Ploštíne pri Liptovskom Mikuláši. Pochádza z učiteľskej rodiny. Jeho otec tu pôsobil ako učiteľ plných 30 rokov. Ľudovú školu vychodil v rodisku, meštiansku školu a gymnázium skončil v Liptovskom Mikuláši. Patril medzi posledných maturantov maďarského gymnázia. Po ukončení gymnaziálneho štúdia v roku 1918 rozhodol sa pre štúdium na Lekárskej fakulte v Budapešti. Po vzniku Československej republiky zmenil svoje rozhodnutie a v roku 1919 odišiel do Prahy študovať na Elektrotechnickú fakultu Vysokého učenia technického.

Ako člen Jednoty československých matematikov a fyzikov prekladal české učebnice fyziky do slovenčiny. Touto prácou prispel k tvorbe slovenskej fyzikálnej terminológie, ktorá bola v tom čase iba v začiatkoch. Posledné tri semestre svojho štúdia dokončil na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Karlovej odbor matematika a fyzika.

Po absolvovaní vysokej školy v roku 1923 nastúpil ako profesor na gymnázium v Prešove. V tom čase bol nedostatok učiteľov slovenčiny, a preto vyučoval i tento predmet. Popri svojej učiteľskej činnosti aktívne sa zúčastňoval na kultúrno-osvetovej práci. Na gymnázium v Prešove založil Samovzdelávací krúžok Andreja Sládkoviča, ktorý i po jeho odchode vyvíjal úspešnú činnosť medzi východoslovenskou mládežou takmer dve desaťročia. Bol iniciátorom založenia Nakladateľstva slovenských profesorov v Prešove, ktoré vydávalo učebnice a mnohé školské príručky. V tomto nakladateľstve vyšla i jeho *Čítanka pre prvú triedu stredných škôl* a *Malý pravopisný slovník*.